

Starkare kommuner - med kapacitet att klara velfärdsuppdraget (SOU 2020:8)

Sammanfattning

Bräcke kommun lämnar följande kommentarer på utredningen i sin helhet samt yttranden på respektive förslag. Bräcke kommun är sannolikt en av de typkommuner som ligger till grund för utredningen. Bräcke kommun omfattar 3784 km² mot Gotlands 3100 km². Bräcke har en befolkning på ca 6300 invånare. Det som är speciellt med Jämtland i allmänhet och Bräcke i synnerhet är att det är en levande landsbygd med människor som bor över hela ytan. Med en spridd befolkning, fyra tätorter och stora avstånd blir utmaningarna att klara velfärdsuppdraget extra utmanande. Vi har sett storstadsförsök som etableringslotsar köra i diket och hur olika varianter av finansieringslösningar slutat med att notan hamnar på kommunens skattekollektiv. Den största statliga närvaron är Systembolaget tätt följd av de som arbetar med vajerfärjan till Ammerön. Försäkringskassa, arbetsförmedling och polis var länge sedan de fanns stadigvarande i kommunen. Kortfattat känner vi igen oss i mycket av vad utredningen beskriver och delar i stort dess uppfattning.

Styrkan hos Bräcke kommun ligger i att man sedan urminnes tider varit nödd och tvungen att vara innovativ och förändringsbenägen. Bräcke kommun var som exempel en av försökskommunerna 1984 i "frikommunförsöken". I samma anda har fiberutbyggnaden skett. I Bräcke kommun har alla fastboende erbjudits en optofiberlösning och 90% av den fastboende befolkningen är uppkopplad i princip utan kommunala medel. En resa från 0,03% anslutna som skett på fem år.

Givet våra utmaningar, erfarenhet och drivkraft skulle Bräcke kommun än en gång vilja vara försökskommun. Vi tror att med regelundantag och statligt stöd för bland annat "puckelfinansiering" vi med vår fiberinfrastruktur skulle kunna digitalisera och effektivisera såväl undervisningen men framförallt vård och omsorg. Ingen har heller större drivkraft än kommunen att ta hand om arbetsmarknadsåtgärderna- misslyckas vi hamnar notan återigen direkt hos skattebetalarna.

Datum: 2020-05-27

Diariernr: 2020/177 00

Ert ärendenr: Fi2020/00647/K

Inledning

För att kommunerna ska kunna möta samhällsutvecklingen krävs att de har en kapacitet som står i proportion till dels de uppgifter som ska utföras, dels till den service och välfärd som invånarna har rätt till. Kommunerna ställs dock inför stora utmaningar, bl.a. till följd av den demografiska utvecklingen och den snabba urbaniseringstakten. Polariseringen mellan olika kommuner ökar avseende exempelvis befolkning, kompetens och ekonomiska förutsättningar.

En parlamentariskt sammansatt kommitté har därför haft regeringens uppdrag att utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar. Utredningen har antagit namnet Kommunutredningen

Invånarantalet i svenska kommuner varierar från 2 450 invånare i Bjurholm till 962 154 invånare i Stockholm enligt befolkningsstatistiken från 31 januari 2018.

Oavsett storlek har alla kommuner i princip samma ansvar och skyldighet att erbjuda kommunal service och välfärd till sina invånare. När riksdag, regering och statliga myndigheter fattar beslut om föreskrifter eller lägger fram förslag som berör kommuner räknar man i allmänhet med att alla kommuner också ska ha kapacitet och förmåga att hantera de uppgifter och förändringar som de kan leda till. Ofta passar besluten illa i kommuner av Bräckes storlek. Ofta upplever vi att finansieringsprincipen inte fungerar när vi får nya uppdrag. SKR har bedömt att kommunsektorn (inklusive privata utförare) behöver nästan 200 000 fler anställda 2026 jämfört med 2016. Dessutom behöver 300 000 anställda ersättas på grund av pensioneringar. Vi kan tvingas att stänga verksamheter, inte av ekonomiska skäl utan för att det inte går att lösa kompetensförsörjningen.

Bräcke kommun delar utredningens samlade bild att kommunerna står inför flera utmaningar som dessutom kommer tillta i styrka under överskådlig tid framöver. Dessa är framför allt:

- svagare ekonomi
- svårigheter med personal- och kompetensförsörjning
- etablering och integration av nyanlända
- växande och uppskjutna investeringsbehov
- växande anspråk på service och välfärd
- kompetens att klara klimatförändring och hållbar utveckling.

Datum: 2020-05-27

Diariennr: 2020/177 00

Ert ärendenr: Fi2020/00647/K

Kommentarer

Bräcke kommun vill härmed lämna följande kommentarer på utredningen:

Strukturella åtgärder :

- Utredningen bedömer att samverkan mellan kommuner skapar förutsättningar för stärkt driftskapacitet i kommunerna. En mer strategisk samverkan bör dock utvecklas för att större effekter på kommunernas kapacitet ska erhållas. Sammanläggningar av kommuner kan stärka både kommunernas drifts- och utvecklingskapacitet. Utvecklingen i ett framtidsperspektiv pekar på ett behov av förändringar i kommunstrukturen för att värna den decentraliserade samhällsmodellen. En förutsättning för kommunsammanläggningar är att de bygger på frivillighet.

Bräcke kommun delar uppfattning att en sammanläggning bör ske på frivillig bas

- Utredningen föreslår att ett statsbidrag införs för kommuner som vill bedriva utvecklingsarbete inriktat mot att åstadkomma en mer strategisk samverkan eller en frivillig sammanläggning.

Bräcke kommun delar till del utredningens förslag. En sammanläggning bör följas av ett statsbidrag så att den inte uteblir för att man inte kortsiktigt har råd. Strategisk samverkan är inte lika enkel. Även om Jämtland har sina likheter i att befolkningen bor spritt är förutsättningarna och utmaningarna mellan fjällkommunerna, den växande staden och inlandet helt skilda. För oss är det mycket som det beskrivs i utredningen att det ofta saknas ekonomiska resurser att "investera" i det som ger ökad driftskapacitet på sikt

- Utredningen föreslår att staten tar över skulder från kommuner som frivilligt genomför kommunsammanläggningar. Utredningen föreslår att regeringen tillsätter en utredning dels för att analysera de närmare tekniska och juridiska aspekterna av förslaget, dels ta fram ett mer detaljerat förslag.

Bräcke kommun förstår tanken men två glest befolkade, svaga och skuldsatta kommuner kommer efter en skuldsanering ändå inte bli välbärgade. 90% av kostnaden ligger i verksamheterna. Medborgarna bor där de bor och behöver hemtjänst där de bor. De flesta skolor och förskolor ligger där de ligger. Vårt problem är att det är fem mil mellan förskoleavdelningarna. Bräcke skulle alltså behöva gå ihop med en rik kommun för att det över tid skulle göra skillnad.

Datum: 2020-05-27

Diariernr: 2020/177 00

Ert ärendenr: Fi2020/00647/K

- Utredningen föreslår att regeringen initierar en försöksverksamhet där kommuner får ges undantag från bestämmelser i lag, förordning eller myndighetsföreskrift. Försöksverksamheten ska syfta till att pröva sätt att stärka kommuners kapacitet, möjliggöra anpassning av verksamhet till lokala förhållanden eller minska statliga regleringar.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning och deltar gärna som försökskommun.

- Utredningen föreslår att en kommundelegation inrättas inom Regeringskansliet. Kommundelegationen och landshövdingarna ges i uppdrag att föra en dialog med kommuner om kapacitetsstärkande åtgärder, särskilt om strategisk samverkan och frivilliga sammanläggningar. Delegationen ska också sköta uppdraget om försöksverksamhet.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning, det skulle ge den statliga närvaron i länet i uppdrag att titta på förutsättningarna för det kommunala uppdraget inte bara bedriva samlad tillsyn.

- Utredningen föreslår att Statskontoret ges ett kunskapsutvecklande uppdrag avseende kommunernas förutsättningar och utvecklingsbehov.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning, uppdraget till Statskontoren bör vara att särskilt titta på de kommuner som har de svåraste förutsättningarna.

- Utredningen föreslår att regeringen tar initiativ till att Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA), får i uppdrag att i samverkan med statliga tillsynsmyndigheter utveckla statistik som mäter kvalitet i kommunernas verksamheter. Statens åtaganden och statlig närvaro i hela landet

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning. Alltför ofta driver statens myndigheter sakfrågor utan att betrakta summan av alla delar.

- Utredningen bedömer att det är av avgörande betydelse att staten sköter sina åtaganden för att kommunerna ska ha tillräcklig kapacitet att utföra sitt uppdrag. Det handlar om att staten finansierar och utför de uppgifter som den ansvarar för, att staten följer finansieringsprincipen och att staten på olika sätt är närvarande i kommunerna.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

Datum: 2020-05-27

Diariernr: 2020/177 00

Ert ärendenr: Fi2020/00647/K

Kommunernas ekonomi

- Utredningen föreslår att regeringen lägger fram ett förslag om godkännande av en statsbidragsprincip till riksdagen. Principen innebär att staten primärt ska använda andra sätt än riktade statsbidrag för att styra kommunernas verksamhet. Om riktade bidrag ändå SOU 2020:8 Sammanfattning 41 ges bör de klustras (grupperas) inom kommunala verksamhetsområden och/eller överföras till generella bidrag efter två år.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

- Utredningen föreslår att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att genomföra en bred översyn av det kommunalekonomiska utjämnningssystemet. Syftet är att säkerställa att utjämnningssystemet i tillräcklig grad kan ge kommunerna likvärdiga ekonomiska förutsättningar oberoende av skattekraft och opåverkbara strukturellt betingade kostnader.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

- Utredningen föreslår att regeringen tillser att det sker en löpande förvaltning och uppföljning av det kommunalekonomiska utjämnningssystemet.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

Kommunernas kompetensförsörjning

- Utredningen bedömer att regeringen bör ta initiativ till generella åtgärder på nationell nivå som bidrar till rekryteringen till tjänster inom kommunernas verksamhetsområden. Åtgärderna bör syfta till att höja sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet i befolkningen, särskilt bland utrikes födda.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

- Utredningen föreslår att regeringen tar initiativ till att utreda möjligheten att minska studieskulder för personer som är bosatta och yrkesverksamma i kommuner med särskilt stora utmaningar gällande kompetensförsörjning.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

Datum: 2020-05-27

Diariernr: 2020/177 00

Ert ärendenr: Fi2020/00647/K

Kommunernas digitaliseringsarbete

- Utredningen bedömer att staten bör ta ett långsiktigt ansvar för att etablera en förvaltningsgemensam infrastruktur för grunddata och informationsutbyte som kommunerna kan ansluta sig till.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

- Utredningen förslår att regeringen tillsätter ett rättsligt beredningsorgan inom kommittéväsendet som får i uppdrag att löpande ta fram beredningsunderlag för anpassning av gällande rätt som möjliggör accelererad digitalisering och förbättrad digital informationsförsörjning i kommunerna.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

- Utredningen bedömer att Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) bör ges i uppdrag att stödja kommunernas digitaliseringsarbete.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

Datum: 2020-05-27

Diariennr: 2020/177 00

Ert ärendenr: Fi2020/00647/K

Övriga förslag och bedömningar

- Utredningen bedömer att staten bör vidta åtgärder för att förenkla för kommunerna att ta del av statliga myndigheters planeringsunderlag som behövs i kommunernas klimatrelaterade arbeten. Planeringsunderlagen bör tillhandahållas utan kostnad för kommunerna.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

- Utredningens föreslår att regeringen tar initiativ till en utredning om det finns behov av ändringar i speciallagstiftning om grundläggande infrastruktur, för att underlätta samverkan mellan kommuner, särskilt avseende vatten- och avloppssystem (VA-system) och bredband.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning om utmaningarna men vi har många små verk och ett litet kollektiv. För att få effekt behöver samverkan ske med någon som har bättre förutsättningar. Fler verk och fler brukare lika spritt ger inte ett starkare VA kollektiv. Det finns också en stor mängd enskilda anläggningar-hur skall dessa betraktas i framtiden?

- Utredningen förslår att regeringen ger Tillväxtverket i uppdrag att i samverkan med Boverket, Trafikverket och regionerna stödja strategisk planering i kommunerna, med syfte att förbättra samarbetet i lokala och regionala planeringsprocesser.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

- Utredningen bedömer att regeringen bör vidta åtgärder för att underlätta finansieringen av bostadsbyggande i kommuner där fastigheters låga marknadsvärden negativt påverkar möjligheten att finansiera nybyggnation. Regeringen bör också underlätta byggandet av bostäder genom förändringar av redovisningsregelverket.

Bräcke kommun delar utredningens uppfattning.

Jörgen Persson
Kommunstyrelsens ordförande

Malin Johansson
Kommunsekreterare